

Archeologisch bureauonderzoek

**Locatie Toonbeeld, Castricum
Gemeente Castricum**

IDDS Archeologie rapport 1532

Colofon

Projectnummer	38060413/56692
In opdracht van	Van Oosten Groep
Auteurs	drs. B.A. Corver, M.V. Knul MA
Redactie	dr. A.W.E. Wilbers
Versie	1.5
Status	definitief

Autorisatie

A.W.E. Wilbers	Senior Prospector	6-5-2013	
----------------	-------------------	----------	--

Goedkeuring

Mw. H. Goverde-Bruins	Gemeente Castricum	27-06-2013	
-----------------------	--------------------	------------	--

© IDDS Archeologie
Noordwijk, februari 2014
ISSN 2212-9650

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

SAMENVATTING:

In opdracht van Van Oosten Groep heeft IDDS Archeologie in mei 2013 een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor de locatie Toonbeeld – Jan van Nassaustraaf 6 in Castricum, gemeente Castricum. De aanleiding voor dit onderzoek is het opstellen van een voorontwerpbestemmingsplan, waarbij woningen zullen worden gerealiseerd. Graafwerkzaamheden in het plangebied van 3925 m² ten behoeve van deze ontwikkeling zullen zorgen voor een bodemverstoring tot een vooralsnog onbekende diepte. Het gemeentelijk beleid schrijft voor dat bij ingrepen vanaf 500 m² en dieper dan 0,4 m –mv archeologisch onderzoek verplicht is. Het doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerde verwachting voor het plangebied. Dit gebeurt aan de hand van bestaande bronnen over bekende en verwachte archeologische waarden binnen het plangebied.

Uit het onderzoek is gebleken dat het plangebied in een gebied ligt waar de omstandigheden voor bewoning zeer ongunstig waren. Door de ligging van het plangebied in het estuarium van het Oer-IJ tot de Late IJzertijd geldt er in het plangebied een (zeer) lage verwachting voor resten van voor deze periode. Maar ook daarna bleef het landschap waar het plangebied deel van uitmaakte zeer nat en bleven de omstandigheden ongeschikt voor bewoning. Het is echter wel mogelijk om archeologische resten aan te treffen uit deze periode.

Het gebied is vermoedelijk in de Middeleeuwen ingericht als agrarisch gebied, waardoor de bovengrond licht is omgewerkt, maar waardoor er tevens geen resten uit deze periode worden verwacht. Moderne verstoringen in het plangebied zoals voor de aanleg van de huidige bebouwing reiken zeer waarschijnlijk tot in de natuurlijke IJ-afzettingen, waardoor deze lagen deels verstoord zijn.

De gemeente Castricum heeft besloten dat op basis van deze resultaten alsnog een Inventariserend Veldonderzoek, verkennende fase door middel van boringen uitgevoerd dient te worden in het plangebied.

INHOUDSOPGAVE:

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN HET PLANGEBIED.....	4
1. INLEIDING	5
1.1. Aanleiding	5
1.2. Doel- en vraagstelling van het onderzoek.....	6
1.3. Ligging van het plan- en onderzoeksgebied	6
1.4. Werkwijze	7
2. GEOMORFOLOGIE EN BODEM	8
2.1. Ontstaansgeschiedenis landschap	8
2.2. Geomorfologie.....	11
2.3. Bodem	11
3. ARCHEOLOGISCHE EN (BOUW)HISTORISCHE INFORMATIE	12
3.1. Korte geschiedenis van Castricum	12
3.2. Archeologische en ondergrondse bouwhistorische waarden	12
3.3. Historische situatie en mogelijke verstoringen.....	13
4. VERWACHTINGSMODEL.....	15
4.1. Beantwoording vraagstelling.....	15
5. AANBEVELINGEN	16
5.1. Betrouwbaarheid	16
GERAADPLEEGDE BRONNEN	17
LIJST VAN AFKORTINGEN EN BEGRIPPEN	18
BIJLAGEN	
1. Topografische kaart	
2. Archis-informatie	
3. Overzicht plangebied	
4. Periodentabel	

Administratieve gegevens van het plangebied

<i>Onderzoekmeldingsnummer</i>	56692
<i>Toponiem</i>	Locatie Toonbeeld
<i>Plaats</i>	Castricum
<i>Gemeente</i>	Castricum
<i>Kadastrale aanduiding</i>	Sectie B, nr. 12040
<i>Provincie</i>	Noord-Holland
<i>Kaartblad</i>	19C
<i>Coördinaten</i> Centrum Hoekpunten	106.267/507.465 106.227/507.502 (no) 106.311/507.486 (nw) 106.203/507.454 (zo) 106.307/507.424 (zw)
<i>Oppervlakte</i>	3925 m ²
<i>Onderzoekskader</i>	Voorontwerpbestemmingsplan
<i>Uitvoerder</i>	IDDS Archeologie Contactpersoon: dhr. A.W.E. Wilbers Postbus 126 2200 AC Noordwijk (ZH) Tel: 071-4028586 E-mail: awilbers@idds.nl
<i>Bevoegde overheid</i>	Gemeente Castricum Sectie cultuurhistorie Contactpersoon: dhr. H. Venema Postbus 1301 1900 BH Castricum Tel: 0251-661326
<i>Adviseur bevoegd gezag</i>	The Missing Link Contactpersoon: dhr. B. Goudswaard
<i>Beheer en plaats van documentatie</i>	Provinciaal Depot voor Bodemvondsten van de provincie Noord-Holland
<i>Uitvoeringsdatum onderzoek</i>	Mei 2013

1. Inleiding

1.1. Aanleiding

In opdracht van Van Oosten Groep heeft IDDS Archeologie in mei 2013 een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor locatie Toonbeeld – Juliana van Stolbergstraat in Castricum, gemeente Castricum. De aanleiding voor dit onderzoek is het opstellen van een voorontwerpbestemmingsplan, waarbij de functie van de locatie verandert van 'Maatschappelijk' naar 'Wonen'. Op de locatie zullen maximaal achttien woningen worden gerealiseerd. Voorafgaand aan de geplande ontwikkelingen is conform het gemeentelijke beleid een archeologisch onderzoek nodig. Dit beleid schrijft voor dat bij ingrepen vanaf 500 m² en dieper dan 0,4 m –mv onderzoek verplicht is. Het plangebied beslaat 3925 m² en er zal meer dan 500 m² worden verstoord. Deze ingrepen vallen niet binnen de vrijstelling van het gemeentelijk beleid.

Figuur 1. Kaart a laat het plangebied zien dat wordt ontwikkeld en tevens het plangebied voor dit onderzoek is. Kaart b geeft weer waar de woningen zullen worden gerealiseerd. (Bron: Van Oosten Groep, 2013)

1.2. Doel- en vraagstelling van het onderzoek

Het doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerde verwachting voor het plangebied. Dit gebeurt aan de hand van bestaande bronnen over bekende en verwachte archeologische waarden binnen het plangebied. Op basis van de resultaten van het onderzoek worden aanbevelingen gedaan over eventueel behoud of vervolgonderzoek.

Om dit doel te kunnen realiseren, wordt op de volgende vragen een antwoord gegeven:

- Is op de locatie naar verwachting nog een bodemarchief aanwezig?
- Wat is (naar verwachting) de omvang, ligging, aard en datering hiervan?

Indien het bureauonderzoek niet of onvoldoende antwoord kan geven op bovenstaande vragen:

- Welke vorm van nader onderzoek is nodig om de vragen 1 en 2 voldoende te kunnen beantwoorden?

Indien het bureauonderzoek voldoende antwoord kan geven op de vragen 1 en 2:

- In welke mate wordt een eventueel aanwezig bodemarchief verstoord door de realisatie van de geplande bodemingreep?
- Hoe kan deze verstoring door planaanpassing tot een minimum worden beperkt?

Het bureauonderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.2 (Centraal College van Deskundigen 2010) en de gemeentelijke eisen.

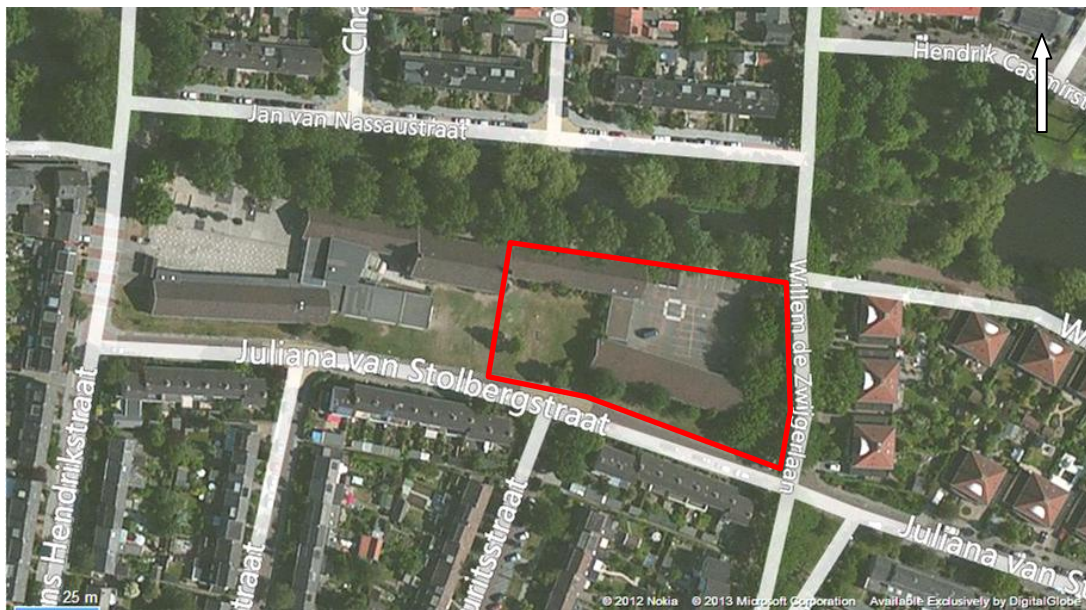
Voor de in dit rapport gebruikte geologische en archeologische tijdsaanduidingen wordt verwezen naar bijlage 4. Afkortingen en enkele vaktermen worden achterin dit rapport uitgelegd (zie lijst van afkortingen en begrippen).

1.3. Ligging van het plan- en onderzoeksgebied

De ligging van het (her) in te richten gebied, ofwel het plangebied, is weergegeven in Bijlage 1. Het plangebied grenst aan de Juliana van Stolberglaan in het zuiden, aan de Willem de Zwijgerlaan in het oosten en aan de Jan van Nassaustraart en een sloot in het noorden. In het westen grenst het plangebied aan de basisschool Juliana van Stolberg.

Het plangebied heeft een oppervlakte van ongeveer 3925 m² en een gemiddelde maaiveldhoogte van + 0,20 m NAP. Het huidige landgebruik is lage bebouwing en verhard terrein (parkeerterrein) dat onder beheer is van Toonbeeld, Stichting Kunstzinnige Vorming Castricum. De exacte ligging en contouren van het plangebied zijn nader weergegeven in Bijlage 3 en Figuur 2.

Om tot een gespecificeerde verwachting voor het plangebied te komen, is niet alleen gekeken naar bekende gegevens over het plangebied zelf maar ook naar de omgeving. Voor het totale onderzochte gebied, oftewel het onderzoeksgebied, is als begrenzing een straal van 500 m rondom het plangebied gekozen. De straal van 500 m is dusdanig gekozen dat de onderzoeken en archeologische resten uit de directe omgeving bij het onderzoek worden betrokken.

Figuur 2. Het plangebied (rood omlijnd) op een luchtfoto uit 2012 (bron: Bing Maps).

1.4. Werkwijze

Tijdens het bureauonderzoek zijn gegevens verzameld over het onderzoeksgebied. Er is gekeken naar bekende archeologische en ondergrondse bouwhistorische waarden, uitgevoerde archeologische onderzoeken, de fysieke kenmerken van het oude en huidige landschap en naar informatie over bodemverstoringen. Er is gebruik gemaakt van informatie uit de onderstaande lijst. Deze gegevens zijn aangevuld met relevante informatie uit beschikbare achtergrondliteratuur (zie literatuurlijst).

Archeologie en bouwhistorie

- Verwachtingskaart van de gemeente Castricum
- Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW)
- Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW) van de provincie Noord-Holland
- Archeologisch Informatie Systeem (Archis II) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE)
- Atlas Leefomgeving (www.atlasleefomgeving.nl)

Bodemkaarten, geomorfologische kaarten en hoogtekaarten

- Bodemkaart 19C (Stichting voor Bodemkartering 1984)
- Geomorfologische kaart 19C (Alterra 2005)
- Actueel Hoogtebestand van Nederland (www.ahn.nl/viewer)

Historische kaarten

Aanvullende historische informatie is verkregen uit via watwaswaar.nl beschikbaar historisch kaartmateriaal, waaronder:

- J. Rolleus, J. Punt, J. Covens, C. Mortier (1737)
- Kadastraal minuutplan 1811-1832
- Topografische kaart (1888; gereproduceerd in Uitgeverij Nieuwland 2005)

Overige informatie

Voor informatie omtrent bodemsaneringen en ontgrondingenvergunningen is het Bodemloket (www.bodemloket.nl) geraadpleegd. Deze gegevens zijn aangevuld met informatie uit onderzoeksrapporten en achtergrondliteratuur (zie literatuurlijst).

2. Geomorfologie en bodem

2.1. Ontstaansgeschiedenis landschap

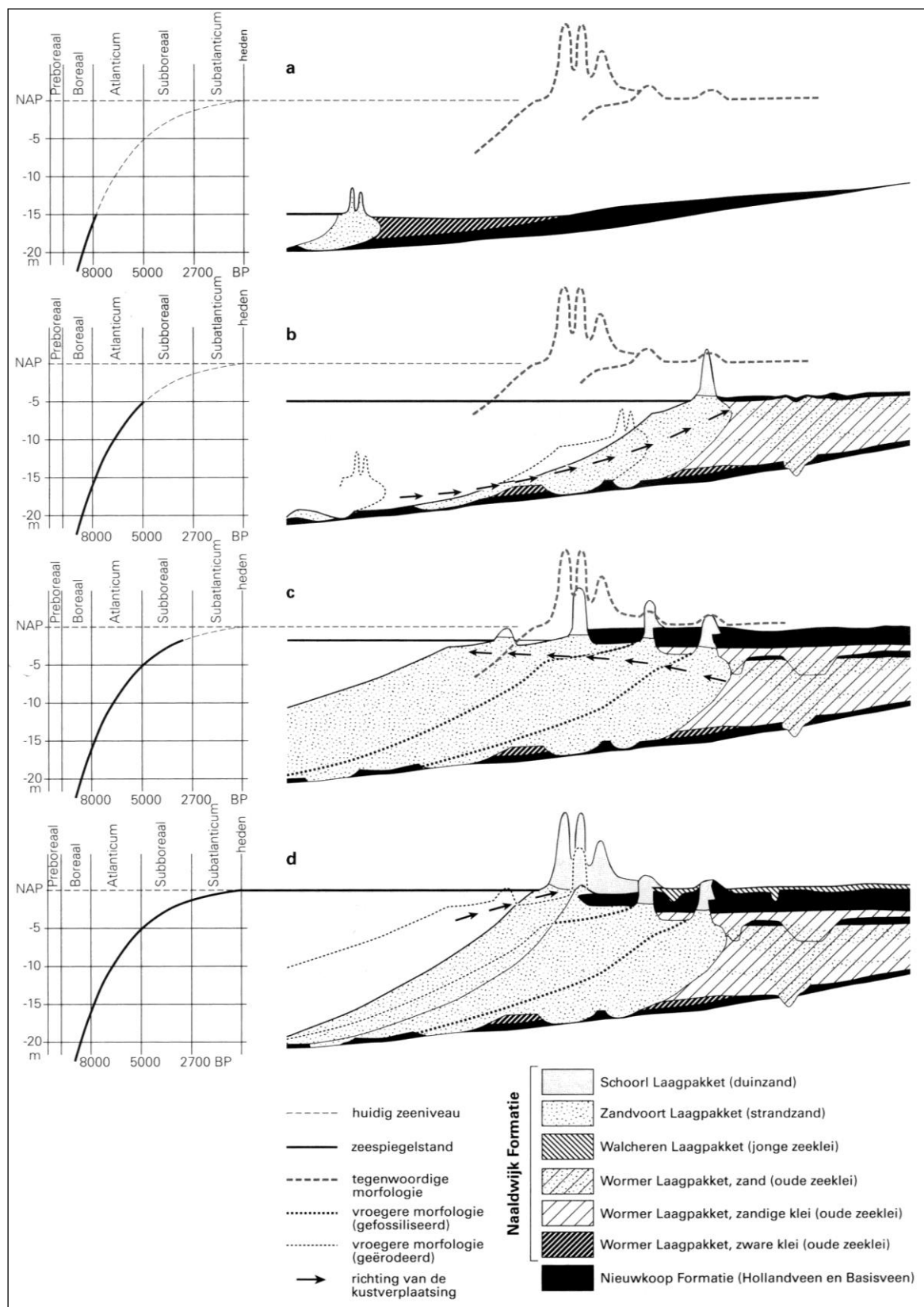
Het plangebied is gelegen op de oostelijke rand van het Hollandse duingebied. Dit duingebied omvat het huidige strand, alle strandwallen, -vlakten en de duinen die aan de oostzijde van het strand in Noord- en Zuid-Holland voorkomen (Berendsen 2005). Aan de zeezijde komen de buitenduinen voor, die ook wel de jonge duinen worden genoemd. Verder landinwaarts liggen de lagere en minder reliëfrijke oude duinen.

Het ontstaan van het duingebied, schematisch weergegeven in Figuur 3, is sterk gerelateerd aan de zeespiegelstijging gedurende het Holoceen (vanaf circa 9500 voor Chr.). Tijdens een periode van relatief snelle zeespiegelstijging die tot circa 4500-4000 voor Chr. duurde, bestond de kust van Nederland uit een uitgebreid waddengebied met zandbanken en -platen die gescheiden werden door grote getijdegeulen. Dit waddengebied werd gedeeltelijk afgeschermd van de open zee door een reeks eilanden. Deze eilanden en het waddengebied werden als gevolg van de alsmaar stijgende zeespiegel geleidelijk omgewerkt en steeds verder naar het oosten verplaatst (Figuur 3a en b).

Vanaf 4500-4000 voor Chr. nam de stijging van de zeespiegelstand sterk af en kwam de oostwaartse verplaatsing van de eilanden tot stilstand. Vanuit de Noordzee en de grote rivieren werden grote hoeveelheden zand aangevoerd, waardoor de getijdengeulen geleidelijk verzandden en de reeks eilanden aan elkaar groeide tot een strandwal. Achter de strandwallen had grootschalige veenvorming plaats, waarbij het Hollandveen Laagpakket werd gevormd (de Mulder *et al.* 2003).

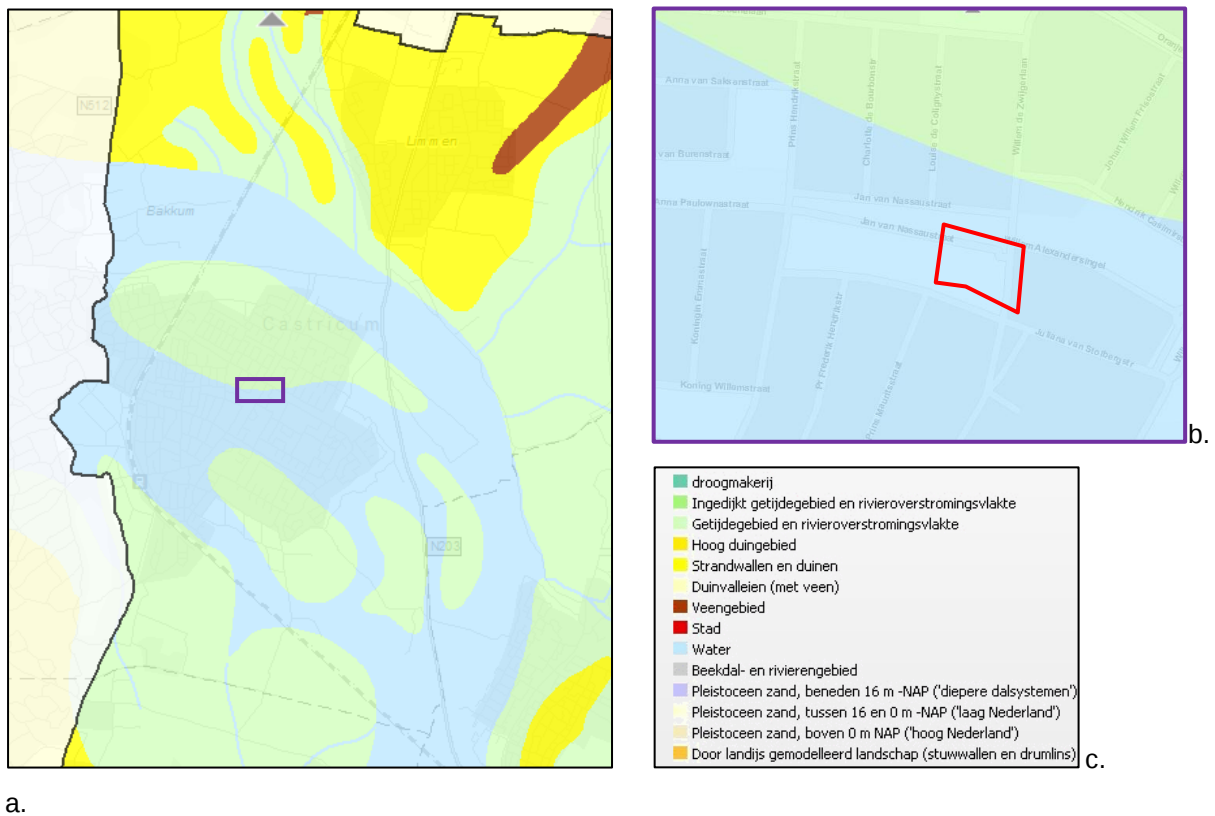
Tot ongeveer 0-100 na Chr. bleef de grote aanvoer van zand in stand waardoor de kustlijn steeds verder westwaarts uitbreidde (Figuur 3c). Bij die uitbreiding werden afwisselend strandvlaktes en strandwallen gevormd. Strandvlakten werden gevormd gedurende perioden (van tientallen tot honderden jaren) met gemiddeld een kleiner aantal of minder hevige stormen. Het strand werd langzaam breder en op de hogere delen, die alleen tijdens springvloed en zware storm onder water stonden, kon zich vegetatie (gras en struiken) ontwikkelen en vormden zich kleine solitaire duinen. In perioden met meer en/of hevigere stormen werd het door de zee aangevoerde zand boven de vloedlijn op het strand hoog opgeworpen in een rug, een strandwal.

Deze strandwallen sloten de strandvlakten af voor overstromingen door de zee. Op de strandwallen kwam nauwelijks begroeiing voor waardoor de wind vrij spel had. Door verstuiwingen konden er bovenop de strandwallen (oude) duinen ontstaan (van der Valk 1996).

Figuur 3: Verband tussen de zeespiegelstijging en de vorming en ligging van strandwallen en duinen voor de Hollandse kust (Berendsen 2005). De verschillende geologische formaties in de figuur zijn terug te vinden in De Mulder et al. 2003.

Castricum bevindt zich in het gebied van de Oer-IJ, een voormalige rivier met getijden-invloeden die de meren ter plaatse van het huidige IJsselmeer ontwaterde. Door afname in het debiet van deze rivier en de ontwikkeling van de strandwallen werd de monding van het Oer-IJ gedurende de Brons- en IJzertijd steeds verder naar het noorden verplaatst. In de Romeinse tijd werd de monding aan de Noordzee geheel afgesloten en hield de rivier op met bestaan. In met name de 12^e tot 13^e eeuw waren er verschillende overstromingen, waarschijnlijk veroorzaakt door hoogwater op de Zuiderzee dat via het IJ landinwaarts doordrong (Lange *et al.* 2004). De ligging van het plangebied ten opzichte van het Oer-IJgebied wordt helder weergegeven door de Informatiekaart Landschap en Cultuurhistorie van de provincie Noord-Holland (Figuur 4). Het plangebied ligt in een stedelijke zone, waardoor de ondergrond niet zeer goed definieerbaar is. De zone waarin de locatie valt, bestaat uit IJ-afzettingen, tussen ruggen en restgeulen (maps.noord-holland.nl). Op de kaart in de periode IJzertijd, ligt het plangebied in een geul van het Oer-IJ systeem. Op 60 meter naar het noorden ligt een getijdenvlakte. Omdat dit systeem zeer dynamisch was, zal het plangebied wisselend in de geul en op de droge vlakte hebben gelegen. Hierdoor bleef het plangebied nat en ongunstig voor bewoning. Het plangebied lag vermoedelijk vanaf 1000 voor Chr. in een droog gebied doordat het IJ ophield met bestaan (Poulus 2010).

Figuur 4. Afbeelding a. geeft de ligging van het Oer-IJ weer tijdens de IJzertijd. Het binnen het paars omlijnde gebied bevindt zich het plangebied. Afbeelding b. is geeft paars omlijnde deel van afbeelding a. vergroot weer. Het plangebied is aangegeven in rood. C. is de legenda van beide kaarten. Op de kaarten a. en b. is goed te zien dat het plangebied in het getijdengebied van het Oer-IJ ligt tijdens de IJzertijd.

2.2. Geomorfologie

Op de geomorfologische kaart staat het plangebied aangegeven als bebouwd gebied (Stichting voor Bodemkartering / Rijks Geologische Dienst 1979). Op basis van de gekarteerde delen buiten de bebouwde kom, is het waarschijnlijk dat het plangebied ligt op de overgang van een binnendelta-vlakte (met mogelijk zand en/of klei) naar een gebied met afgegraven/geëgaliseerde duinen/strandwallen.

Op basis van de Cultuurhistorische Waardenkaart van Noord-Holland ligt het plangebied in het Oer-IJ gebied. Het plangebied was deel van een geul tot de Late IJzertijd. Vanaf deze periode was een wad gevormd, waardoor het plangebied droog kwam te liggen. In de Late Middeleeuwen werd het gebied ontgonnen en werd het ingepolderd.

Het plangebied heeft een gemiddelde maaiveldhoogte van circa 0,2 m NAP (www.ahn.nl). Circa een kilometer ten westen van het plangebied begint het dungebiet met maaiveldhoogtes die variëren tussen 4-12 m NAP. Ten oosten van de bebouwing van Castricum, op circa 1,5-2 km van het plangebied is het maaiveld slechts -0,8 m NAP, in een geul van het Oer-IJ. Gezien de gemiddelde maaiveldhoogte kan het kloppen dat het plangebied aan de rand van een geul/getijdevlakte ligt.

2.3. Bodem

Op de bodemkaart staat het plangebied aangegeven binnen een bebouwde zone en is daarom geen bodemeenheid toegekend (DLO-Staring Centrum 1994). Op basis van de omliggende gebieden buiten de bebouwde kom, is het waarschijnlijk dat het plangebied ligt in een zone met vaaggronden. Ten noorden van het plangebied zijn vlakvaaggronden gekarteerd. Ten zuiden zijn vooral poldervaaggronden aangetroffen en een smalle strook is gekarteerd als gooreerdgrond. Vlakvaaggronden zijn in dit gebied zeezandgronden met een humusarme tot matig humeuze, weinig donkergekleurde, bovengrond. Soms zijn zandgronden overslibd met een dunne laag klei of zavel. Poldervaaggronden zijn kleigronden met een roestig gevlekte ondergrond die niet slap is en hebben een grijze humusarme bovengrond (de Bakker 1966). Vanwege de aanwezige bebouwing is het echter tevens mogelijk dat de natuurlijke bodemopbouw is verdwenen en er sprake is van een antropogene bodem, ontstaan door het gebruik door de mens.

Het plangebied is vanwege de ligging binnen de bebouwde zone geen grondwatertrap toegekend. De grondwatertrap buiten de bebouwde kom verschilt sterk, waardoor op basis van deze gegevens geen uitspraak kan worden gedaan over de grondwatertrap in het plangebied.

3. Archeologische en (bouw)historische informatie

3.1. Korte geschiedenis van Castricum

De eerste bewoning is aangetoond vanaf de derde eeuw voor Christus. Er zijn sporen uit de IJzertijd en Romeinse tijd aangetroffen. Rond de vierde eeuw steeg de zeespiegel, dit had tot gevolg dat er regelmatig overstromingen waren. De bevolking trok hierom weg uit het gebied en pas in de zevende eeuw werd de regio weer geschikt voor bewoning. Het dorp Castricum groeit nauwelijks in de Middeleeuwen. Het dorp ontkomt niet aan plundering en vernieling tijdens de Hoekse en Kabeljauwse twisten en wordt ook geteisterd tijdens de Tachtigjarige Oorlog (www.castricum.nl, pagina geschiedenis van de gemeente).

Castricum lijkt enige groei mee te maken, waarbij de oude kerk (die dateert tot de 12^e eeuw) wordt vergroot in 1519. In 1749 koopt Nicolaas Geelvinck, ambachtsheer van Castricum, de Heerlijkheid Bakkum. Deze aankoop luidt een tijdperk in waarin Bakkum steeds meer met Castricum wordt verbonden. Tenslotte wordt op 1 januari 1812 bij decreet van Napoleon Bakkum bij Castricum gevoegd. Tijdens de Tweede Coalitieoorlog, waarbij de Engelsen en Russen samen vochten tegen de macht van Frankrijk, vond op 6 oktober 1799 de Slag bij Castricum plaats. Na afloop werden in de jaren erna verdedigingslinies aangelegd in Noord-Holland (www.castricum.nl, pagina geschiedenis van de gemeente).

De bevolking groeide pas aan het eind van de 19^e eeuw wegens de aanleg van de spoorlijn Haarlem-Alkmaar in 1876 en de bouw van een provinciaal ziekenhuis. Castricum wordt een dorp van renteniers en gepensioneerden. De aanleg van de Zeeweg en een kampeerterrein leiden ertoe dat het een populair vakantieoord wordt. Voor militaire doeleinden wordt een deel van het dorp afgebroken en een groot deel van de inwoners wordt geëvacueerd. Na de Tweede Wereldoorlog groeit het inwoneraantal explosief tot bijna stedelijke proporties (www.castricum.nl, pagina geschiedenis van de gemeente).

3.2. Archeologische en ondergrondse bouwhistorische waarden

Op basis van de gemeentelijke verwachtingenkaart voor het Oer-IJ gebied geldt een verwachting voor resten vanaf de Late IJzertijd, circa 250 voor Chr. (Informatiekaart Landschap en Cultuurhistorie van de Provincie Noord-Holland, maps.noord-holland.nl). Op de IKAW staat het plangebied aangegeven als een gebied met een hoge verwachting. Binnen het plangebied zijn geen terreinen aanwezig die op de Archeologische Monumentenkaart (AMK) als waardevol staan aangegeven. Ook zijn er geen waarnemingen en vondsten gemeld en geen eerdere onderzoeken uitgevoerd. In het plangebied zijn geen ondergrondse bouwhistorische of cultuurhistorische waarden bekend (www.atlasleefomgeving.nl).

In de omgeving van het plangebied zijn binnen 500 m diverse onderzoeken uitgevoerd en resten aangetroffen (Bijlage 2). De nummers in deze paragraaf verwijzen naar onderzoeken en waarnemingen, zoals die geregistreerd staan in Archis II (d.d.01-05-2013).

Ten noorden van het plangebied zijn drie archeologische onderzoeken uitgevoerd. De meest noordelijke (op circa 330 m van het plangebied) bevindt zich in een park, het Kortenaerplantsoen, aan de Oranjelaan. Het betreft een booronderzoek (onderzoek 15832). De boringen laten een tot één meter verstoorde bodem zien met inmenging van modern puin. Onder de verstoorde laag bevindt zich een pakket van lichtgrijs zand gevolgd door licht blauwgrijs zand en soms een kleigere laag. De resultaten geven geen reden tot vervolgonderzoek (Tulp 2006).

Direct ten zuiden van het bovengenoemde onderzoek is in 2013 een booronderzoek bij het Clusius College aan de Oranjelaan uitgevoerd (onderzoeksmelding 55243). Uit het onderzoek is gebleken dat het plangebied in, net als het huidige plangebied, het estuarium van het Oer-IJ ligt. Dit is bevestigd door boringen. De bovengrond van het gebied is verstoord door bouw en daaronder werden getijdeafzettingen aangetroffen. Op basis van de boringen en het bureauonderzoek wordt er een lage verwachting gegeven voor de alle perioden voor de Late IJzertijd. Ook tijdens en na de Late IJzertijd bleef het gebied erg nat (ongunstig voor bewoning). Het gebied is vermoedelijk in de Middeleeuwen

ingericht als agrarisch gebied. Door het agrarisch gebruik van het land en de moderne verstoringen, is er voor de perioden vanaf de Middeleeuwen ook een lage verwachting gegeven voor het gebied en werd er geen vervolgonderzoek geadviseerd (Koekkelkoren/Wilbers 2013).

Aan de oostzijde van het plangebied bij het Clusius College is in 2011 een boor- en proefsleuvenonderzoek gedaan (booronderzoek 43442, proefsleuvenonderzoek 46453). Dit onderzoek pleitte voor een lage tot zeer lage verwachting voor resten tot en met de Bronstijd, een gemiddelde verwachting voor de IJzertijd en een hoge verwachting voor resten uit de Romeinse tijd tot en met de Middeleeuwen. Voor de Nieuwe tijd geldt weer een lage verwachting vanwege de ligging in een agrarisch gebied buiten de bebouwde kom en de mogelijke verstoringen door de huidige bebouwing. Resten die worden verwacht betreffen met name resten van bebouwing, landbouw, fragmenten aardewerk, glas en metaal en overige artefacten. Deze resten worden tot 1,5 m –mv verwacht (Poulus 2010). In 2011 is daarop een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd (onderzoeksmelding 46453). Daaruit is gebleken dat het plangebied is opgebouwd uit een bouwvoor met zandige ophogings- en egalisatielagen, afkomstig van het gebruik van het gebied voor moesbedden en de aanleg van de gebouwen. In deze ophogingslagen is een fragment Pingsdorf-aardewerk (1050-1250 na Chr.) aangetroffen. Onder deze omgewerkte lagen, liggen natuurlijke afzettingen die wijzen op een golvend, nat landschap dat niet gunstig was voor bewoning vanwege de vochtigheid. Er zijn geen archeologische niveaus aangetroffen. Direct onder het maaiveld zijn resten van moesbedden (lagen mest voor teelt) aangetroffen (Poulus 2011). De bovengenoemde onderzoeksterreinen rondom het Clusius College zijn goed te vergelijken met het huidige onderzoeksgebied op basis van de verwachte verstoringen (eveneens schoolgebouw), de bodemopbouw (natuurlijke IJ-afzettingen) en archeologische verwachting (ongunstig voor bewoning, agrarisch gebied vanaf Middeleeuwen).

Circa 380 meter ten oosten van het plangebied is een bureauonderzoek uitgevoerd aan de Albert Schweitzlaan (onderzoek 26914). Aan de hand van het bureauonderzoek (wat deel uitmaakt van een PvE) zijn proefsleuven geadviseerd. Deze zijn nog niet uitgevoerd. De proefsleuven zijn geadviseerd, omdat de hoge delen van het plangebied vanaf de Late IJzertijd bewoonbaar zijn geweest (Nyst 2008).

Ten zuidoosten van het plangebied op circa 280 meter is een booronderzoek uitgevoerd aan Raadhuisplein 1 (onderzoek 25881). Hierbij zijn geen archeologische resten aangetroffen en vervolgonderzoek werd zodoende niet geadviseerd.

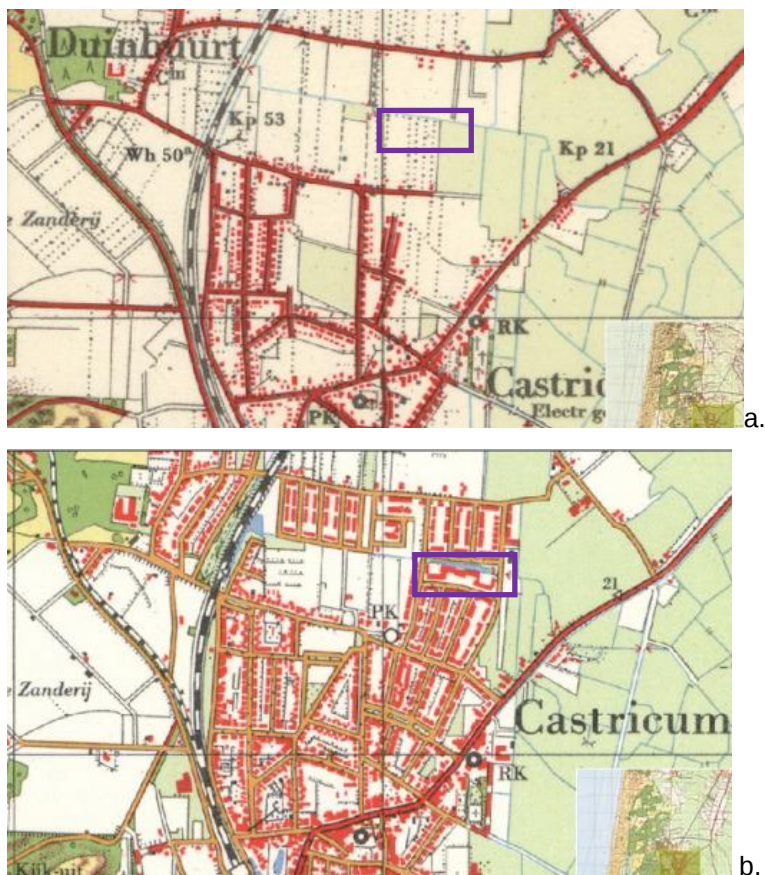
Er zijn twee waarnemingen gedaan ten zuidoosten van het plangebied. Waarneming 15130 op circa 200 meter van het plangebied aan de Soomerwegh bestaat uit verschillende vondsten die dateren tot de Vroege Middeleeuwen C. De vondsten beslaan Badorf aardewerk, benen priemen, waterputten en kogelpotten. De Soomerwegh staat al op de kaart van 1737 (de eerste kaart die beschikbaar is tijdens dit onderzoek) en er staan verschillende erven langs de weg getekend. De Soomerwegh leidde vroeger naar een meelmolen. Dit is nog terug te vinden in het huidige stratenpatroon en de benaming als de Molenweide. De tweede waarneming, 37879, ligt 200 meter ten zuiden van het plangebied aan de Prinses Beatrixstraat. Bij deze waarneming (kartering) is er zowel vroeg als laat steengoed gevonden dat gedateerd kan worden in de Late Middeleeuwen – Nieuwe tijd.

Ten zuiden van het plangebied (net buiten de straal van 500 meter) bevindt zich een cluster van onderzoeken en een archeologisch monument. Het monument betreft de historische kern van Castricum die dateert tot de Late Middeleeuwen – Nieuwe tijd. Rondom het monument zijn een aantal waarnemingen en onderzoeken gedaan waarvan de archeologie dateert in de Late IJzertijd – Romeinse tijd tot aan de Nieuwe tijd. In de directe nabijheid van het plangebied zijn deze sporen niet aangetroffen. Gezien de afstand van het plangebied en de bevindingen in de nabijheid worden deze meldingen niet verder besproken.

3.3. Historische situatie en mogelijke verstoringen

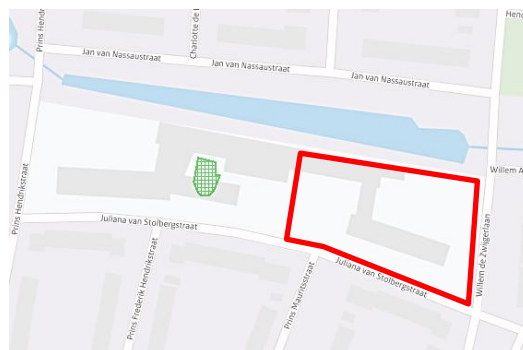
De oudste beschikbare kaart van het plangebied dateert uit 1737 (watwaswaar.nl). Op deze kaart staat het plangebied aangegeven als een weiland. Ook de omliggende percelen zijn in gebruik voor agrarische doeleinden, namelijk als akkers en weilanden. Op het kadastrale minuutplan van 1811-32 is het plangebied ook in gebruik als weiland en ook een eeuw later staat het plangebied op de

topografische kaart aangegeven als weiland. Het plangebied wordt pas bebouwd in tweede helft van de 20^e eeuw (Figuur 5). Voor de aanleg van de gebouwen is het terrein eerst bouwrijp gemaakt. Dit geschiedde vermoedelijk door het egaliseren van het maaiveld en het ophogen met bouwzand. Het is niet bekend of er kruipruimten of kelders aanwezig zijn onder de bestaande en de te slopen bebouwing, noch hoe diep de funderingen zijn geplaatst.

Figuur 5. Kaart a. is een topografische kaart uit 1951. Op deze kaart is in het paarsomlijnde gebied goed te zien dat het huidige plangebied bestaat uit agrarisch gebied. Kaart b. is een topografische kaart uit 1961. Deze kaart laat zien dat de bebouwing, die er ten tijde van dit onderzoek staat, gebouwd is.

Van nature is in het plangebied en omgeving een licht glooiend landschap aanwezig met plaatselijke laagtes die overstoven zijn. De menselijke impact in het gebied beperkt zich voornamelijk tot de bovenste laag van circa 50 cm dikte. Deze laag is geroerd door het agrarische gebruik van het gebied en door graafwerkzaamheden voor onder andere leidingen (Poulus 2011). Het binnenplein van de basisschool die naast het plangebied ligt, is gesaneerd (Figuur 6, www.bodemloket.nl).

Figuur 6. De sanering van het terrein naast het plangebied staat in groen aangegeven. Het plangebied is rood omlijnd.

4. Verwachtingsmodel

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek wordt verwacht dat het plangebied ligt in een gebied dat niet bewoonbaar was tot de Late IJzertijd omdat het plangebied destijds nog in het estuarium van het Oer-IJ lag. Daarom geldt er in het plangebied een (zeer) lage verwachting voor deze periode en worden er dus geen resten verwacht van (permanente) bewoning.

Vanaf de Late IJzertijd was het gebied wel land, maar vermoedelijk alsnog ongunstig was om te bewonen. Het landschap waar het plangebied deel van uitmaakte bleef zeer nat en de omstandigheden ongeschikt voor bewoning. Er zijn in de omgeving enkele resten bekend uit deze periode, waardoor het wel mogelijk is om resten aan te treffen. Daarom geldt een middelhoge verwachting voor archeologische resten uit de Late IJzertijd - Late Middeleeuwen.

Het plangebied ligt buiten de historische kern van Castricum, in een gebied dat tot de aanleg van de gebouwen in de tweede helft van de 20^e eeuw in agrarisch gebruik was. Hierdoor is de bovengrond licht omgewerkt en worden er geen resten uit deze periode worden verwacht. Aan de oude wegen, zoals de Soomerwegh zijn oude boerenerven terug te vinden. Gezien het feit dat het plangebied niet aan een historische weg ligt en in agrarisch gebruik was, geldt een lage verwachting voor de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd. Bovendien zullen eventuele (losse) resten aan het maaiveld verstoord of verdwenen zijn door het bouwrijp maken van het terrein en de aanleg van de bebouwing en verharding.

4.1. Beantwoording vraagstelling

- *Is op de locatie naar verwachting nog een archeologisch bodemarchief aanwezig?*

De bodemopbouw is mogelijk alleen in de top verstoord door agrarisch gebruik en de aanleg van de huidige bebouwing. Het is mogelijk om resten vanaf de Late IJzertijd tot de Middeleeuwen aan te treffen, in de periode dat het plangebied op een wad lag. De omstandigheden waren niet zeer gunstig, omdat het alsnog een nat gebied was. Oudere resten worden niet verwacht omdat het plangebied tot de Late IJzertijd in een geul lang.

- *Wat is (naar verwachting) de omvang, ligging, aard en datering hiervan?*

Het betreft mogelijk resten van bewoning of losse vondsten uit de Late IJzertijd – Middeleeuwen. De omvang is niet te bepalen.

- *Welke vorm van nader onderzoek is nodig om de bovenstaande vragen voldoende te kunnen beantwoorden?*

Een booronderzoek kan uitwijzen of in het plangebied afzettingen aanwezig zijn waarop archeologische niveau aanwezig zijn (advies gemeente Castricum).

- *In welke mate wordt een eventueel aanwezig bodemarchief verstoord door de realisatie van de geplande bodemingreep?*

Gezien het onderzoek is uitgevoerd in de fase van een voorontwerpbestemmingsplan, is nog niet duidelijk wat de geplande bodemingreep precies zal zijn en hoe diep deze de bodem zal verstoren. Hierdoor kan deze vraag niet worden beantwoord.

- *Hoe kan deze verstoring door planaanpassing tot een minimum worden beperkt?*

Niet van toepassing.

5. Aanbevelingen

Aan de hand van het bureauonderzoek is geconstateerd dat er een zeer lage verwachting geldt voor archeologische resten tot en met de IJzertijd en een middelhoge verwachting vanaf de Late IJzertijd. Deze verwachting is tot stand gekomen aan de hand van de landschappelijke ligging van het plangebied en moderne verstoringen die zijn veroorzaakt door de bouw van het huidige pand. Er is een lage trefkans voor archeologische resten, daarom wordt er geadviseerd om in het plangebied geen vervolgonderzoek uit te laten voeren.

De gemeente Castricum acht echter de kans nog aanwezig dat resten aanwezig zijn vanaf de Late IJzertijd. Daarom dient een verkennend booronderzoek uitgevoerd te worden op de locatie.

5.1. Betrouwbaarheid

Het uitgevoerde onderzoek is op zorgvuldige wijze verricht volgens de algemeen gebruikelijke inzichten en methoden. Het archeologisch onderzoek is erop gericht om de kans op het onverwacht aantreffen dan wel het ongezien vernietigen van archeologische waarden bij bouwwerkzaamheden in het plangebied te verkleinen. Aangezien het onderzoek is uitgevoerd door middel van een bureaustudie kan echter, op basis van de onderzoeksresultaten, de aan- of afwezigheid van eventuele archeologische waarden niet gegarandeerd worden.

Wij wijzen u er graag op dat indien archeologische waarden worden aangetroffen deze conform de Monumentenwet 1988, artikel 53, bij de minister voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap gemeld dienen te worden. Dit kan door het invullen van het vondstmeldingsformulier op de website van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (www.cultureelerfgoed.nl) of door contact op te nemen met de InfoDesk (info@cultureelerfgoed.nl).

Geraadpleegde bronnen

ANWB, 2005: *ANWB Topografische Atlas Noord-Holland 1:25.000*, Den Haag.

Bakker, H. de, 1966: De subgroepen van het systeem van bodemclassificatie voor Nederland. In: *Boor en Spade: verspreide bijdragen tot de kennis van de bodem van Nederland*, deel 15. Stichting voor Bodemkartering (Wageningen).

Berendsen, H.J.A., 2005³ (1997): *Landschappelijk Nederland. De fysisch-geografische regio's*, Assen.

Centraal College van Deskundigen, 2010: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie*, versie 3.2, Gouda.

DLO-Staring Centrum, 1994: *Bodemkaart van Nederland, 1:50.000, blad 19 West Alkmaar*, Wageningen.

Koekkelkoren, A.M.H.C. /A.W.E. Wilbers, 2013: *Archeologische bureauonderzoek & Inventariserend Veldonderzoek verkennende fase Clusius College, Oranjelaan 2a Castricum, Gemeente Castricum*, IDDS Archeologie rapport 1499, IDDS Archeologie, Noordwijk.

Lange, S./E.A. Besselsen/ H. van London, 2004: Het Oer-IJ estuarium, Archeologische Kennisinventarisatie (AKI), AAC rapport.

Mulder, E.F.J. de/ M.C. Geluk/ I.L. Ritsema/ W.E. Westerhoff/ T.E. Wong, 2003: *De ondergrond van Nederland*, Groningen/Houten.

Nyst, C.L., 2008: Programma van Eisen voor archeologisch onderzoek in het plangebied Kultuurhuis te Castricum, gemeente Castricum (Noord-Holland). AACnotities 62, AAC, Amsterdam.

Poulus, E., 2010: *Archeologisch bureauonderzoek terrein Paulusschool te Castricum*, Hollandia reeks 315.

Poulus, E., 2011: *Inventariserend Veldonderzoek door middel van proefsleuven (IVO-P) op het terrein van de Paulusschool te Castricum*, Hollandia reeks 351.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, 2009: *Erfgoedbalans 2009*, Amersfoort.

Stichting voor Bodemkartering / Rijks Geologische Dienst, 1979: *Geomorfologische kaart van Nederland, 1:50.000, blad 19 Alkmaar – 20 Lelystad (gedeeltelijk)*, Wageningen / Haarlem.

Tulp, C., 2006: *Een Inventariserend Archeologisch Veldonderzoek aan het Kortenaerplantsoen te Castricum (NH.)* Steekproef-rapport 2006-02/05, De Steekproef, Groningen.

Valk, L. van der, 1996: *Coastal barrier deposits in the central Dutch coastal plain*, Haarlem (Mededelingen van de Rijks Geologische Dienst 57).

Websites

watwaswaar.nl

www.ahn.nl/viewer

www.atlasleefomgeving.nl

www.bodemloket.nl

maps.noord-holland.nl

Lijst van afkortingen en begrippen

Afkortingen

Archis	Archeologisch Informatie Systeem
AMK	Archeologische Monumenten Kaart
CHW	Cultuurhistorische Waardenkaart
GPS	Global Positioning System
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
mv	maaiveld (het landoppervlak)
NAP	Normaal Amsterdams Peil
RCE	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Verklarende woordenlijst

antropogeen	door menselijke activiteit veroorzaakt of gemaakt
artefact	door de mens vervaardigd voorwerp
Edelmanboor	een handboor voor bodemonderzoek
eerdgrond	grond met een humushoudende minerale bovengrond van meer dan 50 cm, ontstaan door invloed van de mens, vaak gaat het om een esdek
esdek	dikke humeuze laag ontstaan door eeuwenlange bemesting; beschermt de oorspronkelijke bodem tegen ploegen en andere verstoringen
estuarium	In inham aan de kust waarin met name het getijde grote invloed uitoefent op het landschap, bijvoorbeeld de Westerschelde.
debiet	Het aantal m ³ water dat op een bepaald punt in een rivier per seconde passeert.
kwelder	zie schor
Hollandveen	Holocene formatie, ontstaan tussen 3500 en 1500 voor Chr.
Holoceen	Jongste geologisch tijdvak dat nog steeds voortduurt (vanaf de laatste IJstijd: ca. 8800 jaar voor Chr.).
horizont	kenmerkende laag binnen de bodemvorming
humeus	organische stoffen bevattend; bestaande uit resten van planten en dieren in de bodem
laag	Een vervolgbare grondeenheid die op archeologische of geologische gronden als eenheid wordt onderscheiden.
plangebied	gebied waarbinnen de realisering van de planvorming het bodemarchief kan bedreigen
Pleistoceen	Geologisch tijdperk dat ca. 2,3 miljoen jaar geleden begon. Gedurende deze periode waren er sterke klimaatswisselingen van gematigd warm tot zeer koud (de vier bekende IJstijden). Na de laatste IJstijd begint het Holoceen (ca. 8800 voor Chr.).
schor	zandgrond in een getijdenwater; staat alleen onder water bij zeer hoog tij, begroeid; kwelder
silt	zeer fijn sediment met grootte 0,002-0,063 mm
slik	zandgrond in een getijdenwater; staat onder water bij vloed en valt droog bij eb, onbegroeid; wad
strandvlakte	groot vlak zandig gebied tussen twee strandwallen
strandwal	langs de kust gevormde langgerekte zandrug die uitsteekt boven het gemiddelde hoogwaterniveau; geeft in Nederland de oude ligging van de kustlijn weer
vaaggrond	grond zonder duidelijke tekenen van bodemvorming
zavel	grondsoort die tussen 8 en 25% klei (deeltjes kleiner dan 0,002 mm) bevat

Bijlage 1: Topografische kaart

Projectnummer: 38060413

Projectnaam: Locatie Toonbeeld, Castricum

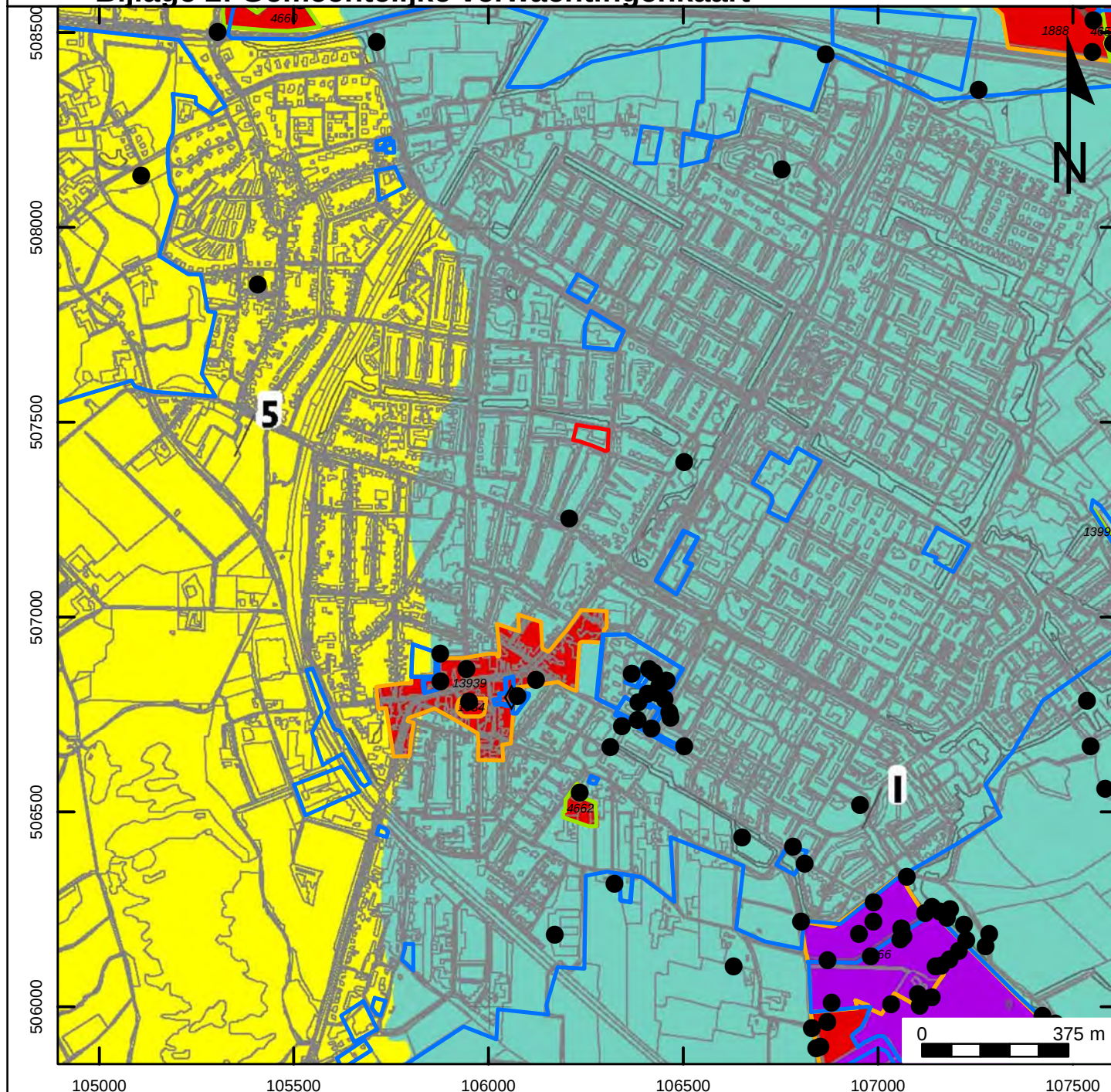
Legenda

Plangebied

Bijlage 2: Gemeentelijke verwachtingenkaart

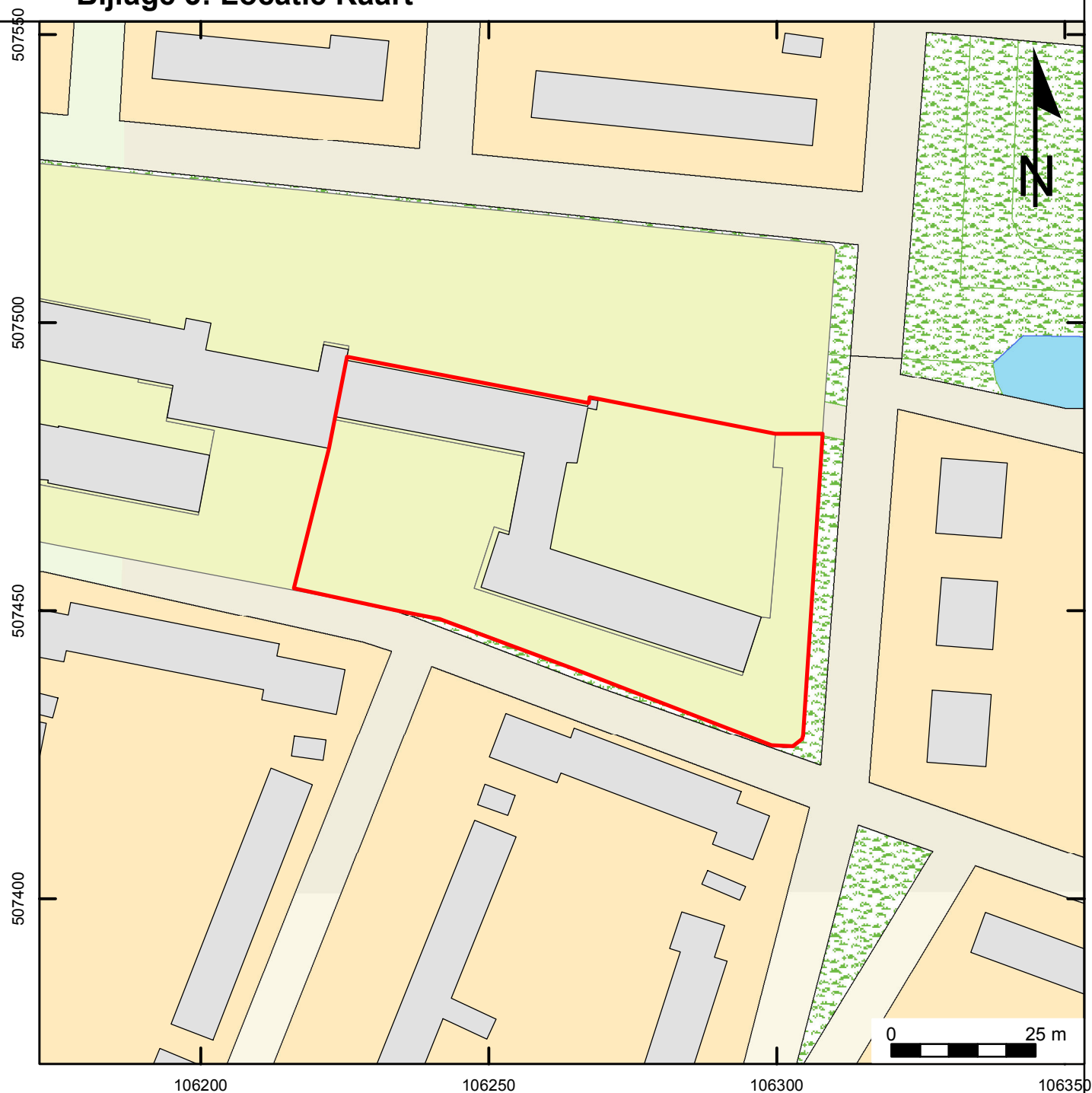
Projectnummer: 38060413
Projectnaam: Locatie Toonbeeld, Castricum

Legenda

- waarnemingen
- ◇ vondstmeldingen
- ▭ Plangebied
- ▭ onderzoeksmeldingen
- monumenten
- Archeologische waarde
- ▭ Terrein van archeologische waarde
- ▭ Terrein van hoge archeologische waarde
- ▭ Terrein van zeer hoge archeologische waarde
- ▭ Terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd
- ▭ Provinciaal archeologisch monument
- ▭ Gewaardeerd archeologisch terrein
- ▭ 1 - 8: Duinenlandschap
- ▭ 5: Oer-IJ gebied

Bijlage 3: Locatie Kaart

Projectnummer: 38060413

Projectnaam: Locatie Toonbeeld, Castricum

Legenda

Plangebied

Bijlage 4: Periodentabel

